

Авторське право на фотографії та візуалізації об'єктів архітектурної спадщини: свобода панорами

Стефанчук Микола Олексійович¹, Музика-Стефанчук Оксана Анатоліївна²

Опубліковано	Секція	УДК
30.01.2026	Право	347.78

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18953247>

Анотація. Стаття присвячена аналізу правового режиму фотографій та інших візуалізацій об'єктів архітектурної спадщини в контексті авторського права і свободи панорами. Визначено, що свобода панорами як виняток з авторського права відіграє важливу роль у забезпеченні балансу між захистом прав авторів архітектурних творів і публічним інтересом у вільному доступі до візуального простору. Розглянуто міжнародно-правові засади охорони архітектурних об'єктів як авторських творів, зокрема положення Бернської конвенції. Проаналізовано національне законодавство та законодавство окремих держав-членів ЄС (Німеччини, Іспанії, Португалії, Франції, Італії, Греції) щодо свободи панорами, з урахуванням обмежень на комерційне використання, визначення поняття «громадське місце», особливостей застосування новітніх технологій (аерозйомка, дрони). Досліджено судову практику зарубіжних країн, зокрема рішення Федерального суду Німеччини 2024 року, яке визначає, що свобода панорами не поширюється на зйомку з дронів, оскільки такі зображення створюють особливу перспективу, яка не є рівнозначною звичному сприйняттю людини у відкритому просторі. Визначено, що свобода панорами у більшості країн Європи не є універсальною: одні держави (Німеччина, Іспанія, Португалія) визнають її широко, інші (Франція, Італія, Греція) суттєво обмежують. Встановлено, що Україна, перебуваючи на шляху гармонізації свого законодавства з правом ЄС, уже вжила низку кроків для унормування свободи панорами. Наголошується на тому, що використання аерофотозйомки потребує окремого правового регулювання та не може автоматично підпадати під дію традиційного винятку свободи панорами. На підставі аналізу зроблено висновок про необхідність вдосконалення національного законодавства у сфері свободи панорами, з урахуванням кращих європейських практик та потреб цифрового суспільства.

Ключові слова: авторське право, право інтелектуальної власності, права архітектора, фотографія, об'єкти архітектурної спадщини, будівля, свобода панорами, аерофотозйомка.

¹ Стефанчук Микола Олексійович, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, e-mail: stefanchuk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2983-2770>.

² Музика-Стефанчук Оксана Анатоліївна, Член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, e-mail: oa.stefanchuk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7986-7149>

Copyright to photographs and visualizations of architectural heritage objects: freedom of panorama

Annotation. The article analyzes the legal regime of photographs and other visualizations of architectural heritage objects in the context of copyright and freedom of panorama. It is determined that freedom of panorama as an exception to copyright plays an important role in ensuring a balance between the protection of the rights of authors of architectural works and the public interest in free access to visual space. The article examines the international legal framework for the protection of architectural objects as works of authorship, in particular, the provisions of the Berne Convention. The author analyzes the national legislation and legislation of individual EU Member States (Germany, Spain, Portugal, France, Italy, Greece) on freedom of panorama, taking into account restrictions on commercial use, the definition of “public place”, and the peculiarities of the use of the latest technologies (aerial photography, drones). The author examines the case law of foreign countries, in particular the decision of the Federal Court of Germany in 2024, which determines that freedom of panorama does not apply to drone photography, since such images create a special perspective that is not equivalent to the usual human perception in open space. It is determined that the freedom of panorama in most European countries is not universal: some states (Germany, Spain, Portugal) recognize it widely, while others (France, Italy, Greece) significantly restrict it. It is established that Ukraine, being on the way to harmonizing its legislation with EU law, has already taken a number of steps to regulate the freedom of panorama. It is emphasized that the use of aerial photography requires separate legal regulation and cannot automatically fall under the traditional exception to freedom of panorama. Based on the analysis, the author concludes that it is necessary to improve national legislation in the field of freedom of panorama, taking into account the best European practices and the needs of the digital society.

Keywords: copyright, intellectual property right, architect's rights, photography, architectural heritage sites, building, freedom of panorama, aerial photography.

Вступ

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному суспільстві створення, використання та розповсюдження візуального контенту, особливо фотографій архітектурних об'єктів, стрімко зростає. Розвиток цифрових технологій робить архітектурні зображення надзвичайно доступними, що порушує питання дотримання авторських прав на такі твори. Особливої уваги потребує правовий режим візуалізації об'єктів архітектурної спадщини — будівель, споруд, пам'яток культури, які одночасно є і складовою публічного простору і об'єктами авторського права.

У деяких країнах діє свобода панорами, яка дозволяє вільно знімати об'єкти, розташовані у публічному просторі, і використовувати ці зображення, навіть з комерційною метою. Однак правове регулювання цієї свободи значно варіюється від країни до країни – від повної легалізації до обмежень, що створює правову

невизначеність як для професійних фотографів, так і для блогерів, митців та звичайних громадян.

Актуальність теми цього дослідження полягає в тому, що це питання стає особливо гострим у контексті європейської інтеграції України, оскільки гармонізація українського законодавства з законодавством ЄС вимагає врахування європейських стандартів охорони архітектурних творів та реалізації свободи панорами. Тому дослідження авторського права на фотографії та інші візуалізації архітектурних об'єктів з урахуванням концепції свободи панорами є актуальним. Воно сприяє як удосконаленню національного законодавства, так і розумінню міжнародних тенденцій у сфері інтелектуальної власності.

Правовий режим свободи панорами як винятку з авторського права, а також особливості охорони авторських прав на фотографії та інші візуалізації архітектурних об'єктів є *предметом наукових досліджень* багатьох вчених серед яких: Андрощук Г., Гуряк Л., Зварич Ж., Івасішина Н., Кметик-Подубінська Х., Макарова О., Наумко М., Попова П., Тарасенко Л., Улітіна О., Штефан А., однак з розвитком цифрових технологій виникає все більше правових колізій, які потребують додаткового аналізу.

Метою статті є з'ясування правової природи свободи панорами як винятку з авторського права у контексті фотографування та іншого зображення об'єктів архітектурної спадщини, а також аналіз особливостей її правового регулювання в Україні та Європейському Союзі.

Завданням статті є розкриття поняття свободи панорами як правового явища у сфері авторського права та визначення умови допустимості фотографування, відтворення та використання зображень архітектурних об'єктів без згоди правовласника, а також дослідження законодавчого врегулювання свободи панорами в ЄС та Україні і на його основі формулювання пропозицій щодо удосконалення вітчизняного законодавства.

Результати

Архітектурні об'єкти, що мають історичну та культурну цінність, становлять особливу категорію творів у сфері авторського права, оскільки вони одночасно є і частиною національної спадщини і об'єктами авторського права. Міжнародне право та законодавство більшості держав, включаючи Україну, надають цим об'єктам високий рівень захисту.

Згідно з ст. 2 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, архітектурні твори є об'єктами авторського права, якщо вони мають оригінальний характер і є результатом творчої діяльності автора [1]. Такими творами можуть бути як історичні пам'ятки, внесені до переліку об'єктів культурної спадщини, так і сучасні будівлі — хмарочоси, музеї, стадіони тощо.

Авторське право на архітектурні твори включає виключне право на відтворення, зокрема у формі фотографій, відео або 3D-візуалізацій. Це означає, що будь-яке використання зображення такого об'єкта, особливо в комерційних цілях, може вважатися порушенням прав архітектора або його правонаступника. Наприклад, фотографування будівлі, видимої з вулиці, може створювати юридичну проблему, якщо зображення використовується для цілей, відмінних від особистого використання.

У сучасному праві інтелектуальної власності фотографія визнається повноцінним об'єктом авторського права, що знаходить підтвердження як у міжнародних, так і в національних нормативно-правових актах. Зокрема, відповідно до ст. 433 Цивільного кодексу України [2] та ст. 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [3], фотографічні твори прямо віднесені до об'єктів авторського права, якщо вони є результатом творчої діяльності автора. Такий підхід відображено також у ст. 2 Бернської

конвенції про охорону літературних і художніх творів, де фотографічні твори включено до переліку об'єктів, що охороняються як літературні та художні твори [1].

До закінчення терміну дії авторського права для фіксація, відтворення та публічної демонстрації архітектурного твору, навіть якщо він визнаний пам'яткою, потрібен дозвіл автора або правонаступників.

Саме тому важливим є принцип свободи панорами – можливість фотографувати і вільно поширювати зображення захищених авторськими правами об'єктів (будівель, скульптур і т. п.), що знаходяться в громадських місцях [4].

Історія правового закріплення можливості відтворення творів, розміщених у публічному просторі, бере свій початок ще з ХІХ століття. Одним із перших нормативних актів, що ввів поняття «свободи панорами», став німецький Закон про авторське право (Urheberrechtsgesetz). У ч. 1 ст. 59 цього закону зазначалось, що дозволяється створення зображень творів, які постійно перебувають у громадському просторі (на вулицях, дорогах), засобами образотворчого мистецтва, графіки, фотографії або кінематографії, а також їхнє подальше розповсюдження та публічний показ. У випадку архітектурних творів ця норма поширюється виключно на зовнішній вигляд будівлі (екстер'єр) [4].

Свобода панорами як виняток із закону про авторське право поширилася за межі Німецької імперії та була закріплена в законодавстві кількох європейських країн. Незважаючи на це визнання, ця свобода не була включена до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів 1886 року. Хоча Бернська конвенція регулює авторське право на літературні та художні твори, вона не містить конкретних положень щодо свободи панорами. Це означає, що держави-члени мають право встановлювати власні правила щодо використання зображень публічних об'єктів у своєму національному законодавстві.

Комерційне використання зображень архітектурних пам'яток — одне з найпроблемніших питань у сфері авторського права. У разі відсутності положень про свободу панорами (або при її обмеженому формулюванні) використання фотографій архітектурних творів, що охороняються авторським правом, з комерційною метою (наприклад, для реклами, сувенірної продукції, фільмів, туристичних путівників) може потребувати дозволу правовласника.

На рівні законодавства ЄС свобода панорами безпосередньо не регулюється. Хоча Директива 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві передбачає систему винятків та обмежень авторського права, питання свободи панорами залишається на розсуд держав-членів (стаття 5(3)(h)) [5]. Це означає, що кожна держава-член ЄС самостійно вирішує, чи дозволяти вільне використання зображень об'єктів у публічному просторі, і якщо так, то якою мірою – лише для некомерційних цілей чи для комерційного використання також.

Таким чином, існують суттєві відмінності в регулюванні свободи панорами між окремими державами-членами ЄС, що свідчить про різний баланс між захистом авторських прав та суспільним інтересом у вільному доступі до візуального простору.

У **Німеччині** свобода панорами закріплена у § 59 Закону про авторське право [6]. Вона є однією з найширших у Європі. Цей виняток дозволяє відтворювати, розповсюджувати та надавати доступ до публічних творів, розташованих на постійній основі на публічних дорогах і шляхах або публічних відкритих просторах, засобами графічного мистецтва, фотографії або кіно. У випадку будівель цей дозвіл поширюється лише на фасад. Тобто, інтер'єри громадських будівель виключаються зі сфери застосування творів. Жодних обмежень щодо комерційного використання або способу відтворення твору (основний об'єкт відтворення чи ні) не згадується.

Крім того, правові рамки фотографування творів, захищених авторським правом, у громадських місцях були додатково уточнені нещодавнім рішенням Федерального суду

Німеччини від 23 жовтня 2024 року [7], яке стосується, зокрема, використання дронів та аерофотозйомки. Незважаючи на технічний прогрес, такі фото не допускаються для використання без згоди автора.

Суд постановив, що свобода панорами поширюється лише на твори, які можна побачити з публічно доступних місць. Саме тому свобода панорами не поширюється на фотографування за допомогою дронів чи іншого спеціального обладнання з метою зйомки перспектив, які зазвичай недоступні широкому загалу. З цією метою було встановлене застереження, щодо свободи інформації та комунікації користувачів із законними економічними інтересами авторів. Суд уточнив, що в цьому випадку захист економічних інтересів авторів має пріоритет, оскільки записи з дронів пропонують особливі перспективи, які не можна порівняти зі сприйняттям кожної людини в громадському просторі [8].

Іспанський закон про авторське право у ст. 35 також передбачає свободу панорами [9]. Він дозволяє вільно відтворювати, розповсюджувати та надавати доступ до творів публічно розташованих у парках, на вулицях, площах або інших громадських місцях за допомогою картин, малюнків, фотографій та аудіовізуальних процесів. Питання стосовно терміну «громадське місце» було розкрито в практиці суду. Провінційний суд Мадрида зазначив, що цей перелік є приблизним і виражає загальну концепцію, яка відповідає всім місцям, які по суті є дорогами загального користування [10].

Як і в Німеччині, Іспанія не розрізняє комерційне та некомерційне використання у контексті цього винятку, надаючи широкі можливості для використання зображень публічних архітектурних об'єктів.

У **Португалії** свобода панорами закріплена у ст. 75 Кодексу авторського права та суміжних прав [11]. Ця норма дозволяє вільне використання зображень творів, постійно виставлених у громадських місцях, без необхідності отримання дозволу автора. Цей виняток також поширюється на комерційне використання, таким чином забезпечуючи широкий обсяг свободи панорами. Слід зазначити, що португальське законодавство не надає остаточного визначення терміну «громадське місце».

Франція відома високим ступенем захисту авторських прав, саме тому тут будь-яке відтворення архітектурного твору, захищеного авторським правом, вимагає згоди архітектора. У пункті 9 статті L122-5 Кодексу інтелектуальної власності Франції, яка встановлює винятки щодо вільного відтворення творів зазначено: «відтворення або представлення, повністю або частково, твору графічного, пластичного або архітектурного мистецтва в друкованих засобах масової інформації, в ефірі або в Інтернеті, з метою ексклюзивного безпосереднього інформування та прямого зв'язку з ним можливий за умови чіткого зазначення імені автора». [12].

У 2016 році Франція почала впроваджувати «Свободу панорами» у свій Закон про авторське право та внесла незначні зміни до ст. L122-5 Кодексу інтелектуальної власності. Ці зміни дозволили відтворення та представлення архітектурних чи скульптурних творів, створених для постійно розміщених на дорогах загального користування, лише для цілей особистого використання та без мети комерційного використання. Комерційне використання зображень охоронюваних архітектурних об'єктів, як правило, залишається забороненим без дозволу правовласника [12].

Як приклад можна навести зображення знаменитої Ейфелевої вежі, яка є архітектурною пам'яткою. Оскільки Гюстав Ейфель, творець Ейфелевої вежі, помер у 1923 році, і з моменту його смерті минуло 70 років, Ейфелева вежа і її зображення вже стали суспільним надбанням. Однак нічне підсвічування Ейфелевої вежі є окремим твором, відмінним від самої Ейфелевої вежі. Творцем світлової атракції є П'єр Бідо, який досі живий [13]. З прийнятими у 2016 році змін до законодавства фотографувати

освітлену Ейфелеву вежу дозволено, але заборонено розповсюджувати ці знімки в комерційних цілях.

Італія, поряд з Францією, є однією з небагатьох країн, які надають широкі можливості для охорони авторського права. Однак слід зазначити, що і в Італії існують подібні до французького права норми, які дозволяють використання, відтворення та передачу творів лише в інформаційних цілях [14, с. 13]. Стаття 107 Кодексу культурної спадщини та ландшафту вимагає спеціального дозволу для відтворення культурних цінностей, включно з архітектурними спорудами, з метою комерційного використання. Однак положення, які мають найбільше відношення до свободи перегляду культурних цінностей, - це пункти 3 і 3-біс ст. 108, які встановлюють випадки вільного використання. Відповідно до цих норм вільне використання можливе за умови, що репродукції зроблені на некомерційній основі і призначені для особистого використання або навчання. Більше того, діяльність з відтворення та поширення культурних творів (крім архівних, що підлягають обмеженням), що здійснюється без отримання прибутку та з метою навчання, дослідження, вільного вираження думки чи творчого самовираження, а також поширення знань про культурну спадщину, завжди є безкоштовною [15].

У **Греції** свобода панорами закріплена у ст. 26 Закону про авторське право. Закон передбачає таку можливість лише для «засобів масової інформації». Без згоди автора та без оплати допускається епізодичне відтворення засобами масової інформації зображень творів архітектури, образотворчого мистецтва, фотографій чи творів прикладного мистецтва, які постійно знаходяться в громадських місцях [16].

Таким чином, грецьке тлумачення винятку свободи панорами видається радше правом, на яке мають право засоби масової інформації, ніж винятком з авторського права, що приносить користь громадськості. Також законодавство немає жодних обмежень щодо комерційного використання або способу використання.

В **Україні** Закон України «Про авторське право та суміжні права» від 1 грудня 2022 року запровадив численні зміни, пов'язані з обмеженнями авторського права. Загалом, перелік випадків вільного використання творів було розширено та систематизовано. Більшість змін відповідають стратегії євроінтеграції щодо вдосконалення українського законодавства, оскільки формулювання та зміст поправок значною мірою спрямовані на адаптацію законодавства ЄС, зокрема директив про авторське право [17, с. 116].

Сьогодні ключовою нормою в українському законодавстві, що дозволяє створення зображень творів архітектури та образотворчого мистецтва, що постійно розташовані у доступних для громадськості місцях, та подальше використання таких об'єктів, є п. 10 ч. 2 ст. 22 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Ця норма дозволяє без дозволу суб'єктів авторського права і безоплатно, але із зазначенням імені автора і джерела запозичення, створення такі зображення та подальше використання таких об'єктів [3]. Тобто, існує 2 умови застосування даної норми: зазначення імені автора, а також відсутність самостійного економічного значення.

Доречно зазначити, що в даному випадку не варто змішувати категорії «доступні для громадськості місця» та «громадське місце». В українському законодавстві поняття «громадське місце» впливає із судової практики та окремих норм законів (напр. Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення»), надають деякі роз'яснення, але не є вичерпними. Загалом, громадське місце розуміється як частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, в тому числі під'їзди, а також підземні переходи, стадіони [18].

У багатьох державах-членах ЄС у законі просто згадується про «громадські місця» без подальших уточнень, що це означає. Кожна держава може вирішувати це питання на власний розсуд, особливо враховуючи, що Директива 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві не визначає, що саме являє собою громадське місце.

Зварич Ж. аналізуючи положень законодавства іноземних країн зробив висновок, що трактування громадського місця як простору поза межами приміщень є надто широким, саме тому запропонував розуміння громадського місця, як такого, що відкрите для відвідування необмеженого колу осіб безоплатно чи за певну плату [19, с. 96].

При цьому «доступні для громадськості місця» є поняттям значно ширшим. Варто погодитись з думкою Штефан А., яка вказує, що доречним є визначення громадського місця як загальнодоступного місця у відкритому просторі. Таке формулювання дозволяє не перераховувати приклади таких місць (вулиці, парки, дороги тощо) і створює про них досить чітке уявлення [20, с. 10]. Тому резюмуючи можна зробити висновок, що «доступні для громадськості місця» це місця, які призначені для вільного доступу однієї чи більше осіб, їх об'єднань, організацій або груп.

Важливим фактором для реалізації свободи панорами є не лише фотографія, зроблена в доступному для громадськості місця, але й місце, з якого було зроблено фотографію. Якщо об'єкт архітектурної спадщини розташований на дорозі загального користування, фотографії, зроблені з цієї дороги, мають право на свободу панорами. Однак фотографія того ж об'єкта в непублічному місці не має такого права. Тому питання про те, чи охоплює свобода панорами перспективу, яку можна досягти лише за допомогою телеоб'єктива, і чи слід вважати такий об'єктив неприпустимим «інструментом», є суперечливим.

Висновки

Проведений аналіз показує, що інститут свободи панорами є важливим, проте ще досі повністю не сформованим інститутом у сфері авторського права, особливо коли мова йде про зображення об'єктів архітектурної спадщини. Однак, правова невизначеність щодо певних питань, свідчить про потребу в законодавчому вдосконаленні цього інституту.

У ЄС немає єдиного правила щодо свободи панорами. Законодавство більшості держав не дає чіткої відповіді на питання, чи поширюється свобода панорами на зображення, отримані за допомогою аерофотозйомки.

Відсутність єдиної позиції щодо допустимості використання технічних засобів (дронів, телеоб'єктивів) для отримання зображень створює ряд проблем. Використання сучасних технологій — безпілотників надає можливість фіксації архітектурних творів із нових ракурсів, недоступних звичайному спостерігачеві у звичних для нього умовах. Тому, використання аерофотозйомки потребує окремого правового регулювання та не може автоматично підпадати під дію традиційного винятку свободи панорами.

З урахуванням висвітлених проблем, пов'язаних із реалізацією свободи панорами, особливо в контексті аерофотозйомки, доцільно внести до п. 10 ч. 2 ст. 22 Закону України «Про авторське право і суміжні права» наступні зміни: «без дозволу суб'єктів авторського права і безоплатно, але із зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається: створення зображень творів архітектури та образотворчого мистецтва, що постійно розташовані у доступних для громадськості місцях, та подальше використання таких об'єктів, за умови що такі дії не мають самостійного економічного значення та за умови, що такі зображення створені без використання спеціальних технічних засобів (зокрема, безпілотних літальних апаратів, телеоб'єктивів тощо), що дозволяють отримати перспективи, недоступні для звичайного спостерігача.» Такі

зміни дозволять належним чином врегулювати використання аерофотозйомки у межах свободи панорами, водночас зберігаючи право на зйомку із землі.

Список використаних джерел

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24 липня 1971 року. URL: Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#o13
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
4. Андрущук Г. Свобода панорамної зйомки: проблеми регулювання. Інтелектуальна власність. № 2. 2016. URL: <https://wikiukraine.wordpress.com/2016/03/14/freedom-of-panorama/>
5. Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/29/oj/eng>
6. Act on Copyright and related rights as last amended by Federal Law Gazette I p. 3714 (1.10.2013). URL: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/englisch_urhg.html
7. Urheberrechtliche Unzulässigkeit von Luftbildaufnahmen mittels einer Drohne. Erscheinungsdatum 23.10.2024. Nr. 204/2024. Urteil vom 23. Oktober 2024 - I ZR 67/23. URL: <https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2024/2024204.html>
8. Photos from public spaces – important BGH ruling on freedom of panorama. Bolex. URL: <https://bolex.de/photos-from-public-spaces-important-bgh-ruling-on-freedom-of-panorama/?lang=en>
9. Revised Law on Intellectual: Property, regularizing, clarifying and harmonizing the applicable statutory provisions (approved by Royal Legislative Decree 1/1996 of April 12, 1996). URL: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=126674
10. SAP Madrid 195/2014, 16 de Junio de 2014. Vlex. URL: <https://vlex.es/vid/538867382>
11. Code of Copyright and related rights No 45/85 of September 17, 1985 as last amended in 2008. URL: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=198457
12. Code de la propriété intellectuelle. Version en vigueur au 23 juin 2025. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006069414/LEGISCTA000006161637/?anchor=LEGIARTI000048603495#LEGIARTI000048603495
13. Freedom of Panorama: Forbidden To Take Pictures of Eiffel Tower At Night? Am Badar & Am Badar. URL: <https://ambadar.com/insights/copyright/freedom-of-panorama-forbidden-to-take-pictures-of-eiffel-tower-at-night/>
14. Plamena Popova. Report on the freedom of panorama in Europe. (University of Library Studies and IT 2017). URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/95/FOP_report_EU_09_04.pdf
15. Decreto legislativo 22 gennaio 2004, n. 42 Codice dei beni culturali e del paesaggio, ai sensi dell'articolo 10 della legge 6 luglio 2002, n. 137. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2004-01-22;42!vig=>
16. Copyright, Related Rights and Cultural Matters (Law No. 2121/1993 as last amended by Law No. 3057/2002 (article 81) and by Law 3207/2003 (article 10 par. 33) and by Law No. 3524/2007). URL: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=186801
17. Улітіна О. В. Деякі питання обмеження авторського права. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності : збірник матеріалів VI

- Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Київ, 26 квітня 2023 р.). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. С. 114-118. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/56795>
18. Закон України від 22.09.2005 № 2899-IV. Ligazakon. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ТМ026979>
19. Зварич Ж. І. Співвідношення свободи панорами та вільного використання творів у контексті фотографування об'єктів авторського права. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2010. Вип. 25. С. 93-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2010_25_20
20. Shtefan Anna, Freedom of Panorama in the EU: Main Features and Hidden Sides (May 07, 2024). EJLS 16(1), September 2024, 31-60. URL: https://ejls.eui.eu/wp-content/uploads/sites/32/2024/05/Shtefan_Final_Online_First.pdf